

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania E.L.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu
o rentę rodzinną w związku z wypadkiem przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 listopada 2025 r.,
zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 27 września 2024 r., sygn. akt III WSC U 101/24,

oddala zażalenie.

[I.T.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 września 2024 r., III WSC U 101/24 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu odrzucił skargę E.L. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku z dnia 10 czerwca 2022 r., III AUa 996/21 Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu.

Wyrokiem z 10 czerwca 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację E.L. od wyroku z dnia 22 marca 2021 r., VII U 1023/19 Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze oddalającego jej odwołanie od odmowy przyznania przez organ rentowy renty rodzinnej w związku z wypadkiem przy pracy.

W dniu 8 listopada 2022 r. pełnomocnik E.L. wniósł skargę kasacyjną.

Postanowieniem z dnia 15 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu odrzucił jej skargę kasacyjną z powodu uchybienia terminowi do jej wniesienia. Skarżąca nie żaliła tego postanowienia.

W postanowieniu z dnia 27 września 2024 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z art. 424^{1a} § 1 k.p.c. od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną, oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku nie przysługuje.

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z 17 listopada 2016 r., II BP 3/16, w którym Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż odrzucenie skargi kasacyjnej nie oznacza, że nie została ona wniesiona w myśl art. 424^{1a} § 1 k.p.c., albowiem każde orzeczenie wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej traktuje się jako orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi, które kończy postępowanie kasacyjne. Przykładowo w razie nieodrzczenia skargi kasacyjnej, która została prawidłowo odrzucona przez sąd drugiej instancji, takie orzeczenie musiałby wydać Sąd Najwyższy (art. 398⁶ § 3 k.p.c. *in principio*), a takie orzeczenie byłoby traktowane jako wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej (art. 424^{1a} § 2 k.p.c.).

Sąd Apelacyjny uznał, że dokonując analizy treści § 1 zwrócić uwagę należy na jego konstrukcję w której ustawodawca oddzielił samą czynność wniesienia skargi kasacyjnej od skutków procedowania tej skargi już przez Sąd Najwyższy posługując się sformułowaniem „oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga nie przysługuje”. W ocenie Sądu Apelacyjnego, ustawodawca rozróżnił te kwestie że skargę kasacyjną wnosi się za pośrednictwem sądu drugiej instancji i to już jest sam wystarczający akt wniesienia skargi, od którego uzależniona jest możliwość wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z wykładni językowej wskazanego przepisu wynika, że skuteczne wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia uzależnione jest jedynie od samej - jako takiej - czynności wniesienia skargi kasacyjnej, nie zaś od tego, jaki to wniesienie wywołało skutek i czy ostatecznie została przekazana do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. W ocenie Sądu Apelacyjnego, gdyby ustawodawca, któremu należy przypisać

przymiot świadomości co do treści uchwalanych przezeń aktów prawnych, uzależniał brak możliwości wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia od uprzedniego jedynie skutecznego wniesienia skargi kasacyjnej to znalazłoby to odzwierciedlenie w treści omawianego przepisu. Tak jednak nie jest. Ustawodawca posłużył się samym słowem „wniesienie” bez rozróżnienia skutków wniesienia.

Niewątpliwie skarga kasacyjna została prawidłowo wniesiona przez skarżącą do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu drugiej instancji. W związku z tym Sąd ten będąc z mocy przepisów art. 398⁵ § 1 k.p.c. 398⁶ § 1 i 2 k.p.c. uprawniony do procedowania po jej wniesieniu, dokonał oceny wniesionej skargi w zakresie przydzielonych mu kompetencji orzeczniczych. Wydane zostało w związku z tym nie tylko postanowienie o jej odrzuceniu, ale również zarządzenie o zwrocie nienależnie uiszczonej opłaty. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na zapis art. 398 § 3 k.p.c. z którego wynika, że gdyby sąd instancji nie odrzucił skargi uczyniłby to Sąd Najwyższy. Podstawa do odrzucenia skargi kasacyjnej była bowiem ewidentna, skoro skarżąca pogodziła się z postanowieniem Sądu drugiej instancji ponieważ nie poddała kontroli judykacyjnej tego rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, przyjmując, że gdyby to uczyniła, to również Sąd Najwyższy oceniałby tę skargę kasacyjną pod względem formalnym. Jednakże, skoro ustawodawca tak skonstruował postępowanie kasacyjne, że przyznał niektóre kompetencje Sądowi Najwyższemu w tym postępowaniu również Sądowi drugiej instancji, to nie ma powodów żeby inaczej traktować skutek odrzucenia skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, a inaczej przez Sąd drugiej instancji.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że należy oceniać treść § 1 również przez pryzmat § 2 komentowanego przepisu, z którego wynika, że orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej traktuje się jak orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi. Z paragrafu pierwszego wynika, zaś że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje od orzeczeń Sądu Najwyższego, przy czym orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej traktuje się jak orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi (odrzucenie skargi, przyjęcie lub odmowa przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania, a także orzeczenia zapadłe po merytorycznym jej rozpoznaniu). Przepis § 2 oznacza, że jeżeli Sąd Najwyższy odrzuci skargę kasacyjną, odmówi jej przyjęcia do rozpoznania albo ją oddali, to takie orzeczenie Sądu Najwyższego należy traktować tak jak wyrok oddalający skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia.

Niezależnie od powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może zastępować innego nadzwyczajnego środka zaskarżenia jakim jest skarga kasacyjna, która przysługiwała skarżącej jednakże z powodu uchybienia terminowi do jej wniesienia została odrzucona. Odmienne podejście oznaczałoby umożliwienie stronie obejście przepisów o skardze kasacyjnej.

Powyższe postanowienie zaskarżyła w całości ubezpieczona, zarzucając postanowieniu naruszenie przepisów postępowania cywilnego - art. 424^{1a} § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, iż odrzucona skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 10.06.2022 r. sygn. III AUa 996/21 z uwagi na naruszenie terminu, wyczerpuje pojęcie „wniesienia skargi kasacyjnej”, co skutkuje odrzuceniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, podczas gdy wykładnia gramatyczna normy art. 424^{1a} § 1 k.p.c. uniemożliwia przyjęcie takiego poglądu, bowiem skarga kasacyjna nie została rozpatrzona przez Sąd Najwyższy w trybie art. 398⁹ k.p.c. lub art. 398¹⁴ k.p.c. a zatem jest dopuszczalna, a jej odrzucenie było bezpodstawne.

Stawiając powyższy zarzut, ubezpieczona wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i nadanie biegu skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W odpowiedzi na zażalenie organ rentowy wniósł o oddalenie zażalenia oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało oddaleniu.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, którego celem jest uzyskanie prejudykatu

umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej. Jest ona dopuszczalna w sytuacji, w której skarżący wykaże, że nie mógł w drodze użycia innych środków prawnych doprowadzić do zmiany lub uchylenia prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 424¹ § 1 k.p.c.), co harmonizuje z wymaganiem konstrukcyjnym skargi wymienionym w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., polegającym na wykazaniu przez skarżącego, że wzruszenie prawomocnego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe (postanowienie SN z 9 stycznia 2020 r., III CNP 9/19, LEX nr 3220943).

Zgodnie z art. 424^{1a} § 1 k.p.c. od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga nie przysługuje. Co do rozumienia pojęcia skargi kasacyjnej „wniesionej” istnieją dwa kierunki w orzecznictwie.

Pierwszy z nich zakłada, że przez skargę kasacyjną "wniesioną" należy rozumieć skargę "wniesioną skutecznie", to znaczy taką, która nie została odrzucona, a Sąd Najwyższy poddał ją co najmniej tzw. przedsądowi albo rozpoznał po przyjęciu do rozpoznania (postanowienie SN z 26 stycznia 2017 r., IV CNP 43/16, LEX nr 3542409 i przywołane tam orzecznictwo, postanowienie SN z dnia 18 października 2024 r., III CZ 90/24).

Drugi kierunek wykładni akcentuje, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest niedopuszczalna w sytuacji kiedy od zaskarżonego wyroku wydanego w sprawie przysługiwała skarga kasacyjna, która została odrzucona ze względu na uchybienie terminu do jej wniesienia. W przedmiotowej sprawie przysługiwała i została wniesiona skarga kasacyjna, która została odrzucona z powodu zawinionego uchybienia terminu zaskarżenia przez pełnomocnika procesowego, który był wyłącznie uprawniony do wnoszenia takiego nadzwyczajnego zaskarżenia, ale jego procesowe zaniechanie (uchybienie terminu kasacyjnego zaskarżenia) obciąża reprezentowaną stronę, która z tego tytułu może potencjalnie rozważyć skierowanie roszczeń odszkodowawczych przeciwko nierzetelnemu pełnomocnikowi (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2016 r., II BP 3/16).

Sąd Najwyższy podziela drugie stanowisko jako bardziej przekonujące. Nie można, w ocenie Sądu Najwyższego, stosować przepisu art. 424^{1a} § 1 k.p.c. w oderwaniu od art. 424¹ § 1 k.p.c. regulującego dopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Zgodnie z tym przepisem: można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze innych środków prawnych przysługujących stronie na podstawie kodeksu nie było i nie jest możliwe.

W niniejszej sprawie strona miała możliwość skorzystania ze skargi kasacyjnej od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego, a jedynie uchybienie terminu do jej wniesienia spowodowało odrzucenie skargi. Podkreślić w tym miejscu należy, że odrzucenie skargi kasacyjnej nie oznacza, że nie została ona wniesiona w rozumieniu art. 424^{1a} § 1 k.p.c., ponieważ każde orzeczenie wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej należy traktować jako orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi, które kończy postępowanie kasacyjne. W szczególności, w razie nieodrzuconia skargi kasacyjnej, która w tym postępowaniu została prawidłowo odrzucona przez Sąd drugiej instancji, takie orzeczenie musiałby wydać Sąd Najwyższy (art. 398⁶ § 3 k.p.c.), które byłoby traktowane jako wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej (art. 424^{1a} § 2 k.p.c.).

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem skierowana wobec tego samego wyroku, w odniesieniu do którego została wcześniej złożona skarga kasacyjna odrzucona ze względu na uchybienie terminu do jej wniesienia, została zatem słusznie odrzucona przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 424⁶ § 1 i 3 k.p.c.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania zażaleniowego nie orzeczono z uwagi na to, że postępowanie nie zostało zakończone (art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).

[l.T.]

[a.f]